

Kui ma enda sõpradele rääkisin tänasest üritusest ja sellest suurest rahasummast, mille kohta ma peaks arvamust avaldama, ütles iga viimne kui neist, et aga kuulge, andke see raha mulle. Ja kuigi ma naersin, olen laias laastus nõus – see raha võiks minna noortele. Olen eliitkooli õpilasena väga privilegeeritud positsioonis üldse midagi arutama ja usun, et olen paljudele probleemidele pime. Kuid arvamusi on sama palju kui inimesi, niisiis avan Täna paari mõtet, kuidas riik saaks meie kui noorte unistusi realiseerida. Alustan haridusega. Eesti ühiskond eeldab enda järelkasvult aktiivsust, ettevõtlust ja soovi tegutseda. Paraku on vaja selliseid omadusi soosida: läbi ruumi, milles noored kasvavad. Eesti haridus on maailmas unikaalsel kohal. PISA testide tulemused on pidevalt Euroopa tipus, üldharidus on tasuta ja pigem kättesaadav. Haridussüsteem on hetkel väga sihtotstarbeline – me õpime asju, et sooritada töid headele tulemustele ja et neist meile tulevikus kasu oleks. Selline lähenemine toimib aga unikaalselt reaalinnetega. Mida nüansirohkem on õpitav materjal, seda keerulisem on tõendada selle omandamist. Seega usun, et koolisüsteemi peaks reformima vastuvõtlikumaks loovale tõlgendamisele. Seda kahel põhjusel: - esiteks selleks, et lapsed ja noored õpiksid lõimima õppeaineid. Oskus statistikat koostada on sama oluline, kui võime seda mõista, fotosünteesi valemist pole palju kasu, kuni ei teata, millest meie maailm koosneb. Puhtalt teadmistest ei piisa: tulevikus on vaja neid siduda ja positsioneerida maailmaga. Selleks peab eksisteerima raamistik, milles õpilasele on võimaldatud nn kastist välja astumine. - Teiseks paneb praegune süsteem väga suure koorma õpilaste õlgadele. Üle poole eesti õpilastest väidavad, et ei tunne end vaimselt tervetena. Kuigi riik ei saa näha igaühe koju, on võimalus igat last toetada just koolis, kus ta veedab iga päev aega. Õppekava suur maht ja sooritussurve võimendavad hetkel eksisteerivat noorte vaimse tervise kriisi, kuid ei paku lahendusi. Neid probleeme on täheldanud nii mina kui minu eakaaslased. Pakun välja ka paar lahendust selle läbiviimiseks. - Mida rohkem tähelepanu vajab õpilane, seda rohkem peab aega panustama õpetaja. See on ilmselge probleem, sest õpetajate puuduse tõttu jätkub igale õpilasele vähe individuaalset lähenemist. Seda probleemi saab lahendada laialdasema tehisaru kasutamiselega koolisüsteemis. Tehisaru on paraku siin, et jääda, seega peaksime seda kasutama seal, kus temast enim kasu on. TI-ga saab automatiseerida õpetajate ajakulukamaid ülesandeid, nagu kontrolltööde loomine või testide kontrollimine, ja vabastada aega õpilastele. See loob viljaka pinnase vahetumaks suhtlemiseks, mis toetaks noorte vaimset tervist. Küll aga vajab see riiklikku lähenemist, sest tehisaru peab oskama targalt kasutada ning paremad mudelid on tasulised, seega on ligipääs hetkel piiratud. - Eestis eksisteerib suur hariduslik lõhe, mida TI süvendab. PISA lugemistest näitab seda selgelt: osades maakondades on õpilaste tulemused oluliselt madalamad, kusjuures parima ja nõrgima maakonna vahe vastab koguni poolteisele kooliaastale. Olümpiaadidel võtavad poodiumikohad pea alati samade eliitkoolide õpilased. Väiksemad koolid ei saa endale lubada või ei oska integreerida tehisaru oma õppesse, samal ajal kui suuremate omavalitsuse koolide õpilased saavad TId kasutades veel kaugemale eest ära liikuda. Järelikult, ILMA RIIKLIKU lähenemiseta tehisaru õppele, Eesti haridusliku lõhe probleem üha süveneb. - Järgmiseks usun, et hindamissüsteemi peaks muutma paindlikumaks. Õpilased on sunnitud õppima kindlale hindele, mis paneb neid õhtul enne tuupima või spikerdama või üle laskma, sest läbi kukkumine on reaalne hirm ja oht. Oluline on lõpuks see, et õppimine kui protsess oleks võimalikult meeldiv õpilasele. Kui viie või seitsme palli skaala tekitab noortes hirmujudinaid, on aeg mõelda muudele lahendustele, näiteks Soome eeskujul eakohane kirjeldav hindamine. Riigi panus on vajalik, et soodustada teadustööd ja selle tulemite rakendamist. - Maailm muutub aina kiiremini ja tahame, et meie noored sellega kaasas käiksid. Kui tehniline haridus on praegu hea, siis maailma mõtestamine ei tohi sellest maha jääda. Valeinfo ajastul on aina olulisemaks muutumas kriitiline mõtlemine ja

lähenemine, kool peab seda toetama. Esiteks peaks haridussüsteem pakkuma küllaldasemat ülevaadet infoväljas liikumiseks. Argumenteerimine, info filtreerimine, uudistega kursis olemine – need kõik toetavad seda, et noored mõtleksid oma peaga ka ajal, kus seda saaks nende eest teha tehisaru. Teiseks peab haridus siduma endaga kultuuri. Võin väita, et kultuurisektor Eestis on alarahastatud, ja seda kindlasti mõjuvatel põhjustel, kuid just haridust toetab selle päriseluline kontekstualiseerimine. Teatris käimine läidab arutelusid, kultuuriruumis orienteerumine on eelduseks maailma mõistmiseks. Riik peaks tugevamalt investeerima kultuuriharidusse. Teise suure probleemina soovin välja tuua nn „kolmandate ruumide“ (third spaces) puudumise. Need on vabad ja ligipääsetavad paigad, mis pole kool ega kodu, vaid kohad sotsialiseerumiseks. Need kohad on kommuuni ehitamise alus, toetades noorte vaimset tervist ja koostöövõimet. Seda muret ilmestab hästi kohvihindade tõus: Von Krahli lavastuses „Tagasiside“ hõiskab tegelane rõõmust, kuuldes, et kohv maksab „vaid“ kuus eurot. Mida kallim on kohvikus istumine, seda enam jäävad noored, kellel puudub stabiilne sissetulek, ukse taha. Riik ja omavalitsused saaksid luua kohti, kuhu noored on oodatud ilma kohustuseta midagi osta, olgu need siis raamatukogude hubased saalid või kontorilaadsed õpikeskkonnad. See ennetab noorte kogunemist kaubanduskeskustesse ja Tammsaare parki – need seigad on sümptomid juurprobleemist, et noortele pole justkui kohta. Viimaseks usun, et noored vajavad tugevamat reaalselt toetust õpingute alustamiseks ja jätkamiseks. Elamiskulude kasvu ei saa ennetada, ja enim mõjutab see inimesi, kelle jalgealune veel paigal ei püsi. Paljud noored peavad kukkuma välja ülikoolist, et käia tööl, et maksta ära üür, ja paljudega juhtub see iseenesest, sest täiskohaga töö kõrvalt on keeruline akadeemilisi tulemusi ülal hoida. Juba see on imeline, et kõrgharidus on tasuta, kuid sellega kaasnevad siiski suured kulud. Riik võiks luua parema raamistiku õpilaste rahaliseks toetamiseks, pakkudes kehvema finantsilise kindlustatusega noortele piisavaid stipendiumeid ja hõlbustades õppelaene. Stipendiumid ei peaks ka sõltuma vaid headest sooritustest, sest tihti on vaesema taustaga noortel vähem võimalusi enda teostamiseks, ja lõpuks tahame, et võimalikult paljud läheksid ja jääksid ülikooli. Enda senisele haridusteekonnale tagasi vaadates saan olla tänulik, et mulle on avanenud nii palju võimalusi enda teostamiseks ja arendamiseks, ja seda enam on mul südamel inimesed, kellele elu pole sama pakkunud. Kutsun teid üles hoidma otsuseid tehes mõtteis noori, kelle kätte meie Eesti ulatatakse. Endale on lihtne mõelda, kuid võib-olla on just väljaspool mugavustsooni see, kus toimub areng. Aitäh, et mind kuulasite

Johanna Lisette Rohtma